

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Skogsmästarskolan

Intresset för alternativa skogsskötselmetoder bland Norra Skogs medlemmar

*Interest in alternative forest management methods among
Norra Skogs members*

JONATHAN STRAND

Examensarbete i skogshushållning, 15 hp

Serienamn: Examensarbete /SLU, Skogsmästarprogrammet 2024:09

SLU-Skogsmästarskolan

Box 43

739 21 SKINNSKATTEBERG

Tel: 0222-349 50

Intresset för alternativa skogsskötselmetoder bland Norra Skogs medlemmar

Interest in alternative forest management methods among Norra Skogs members

Jonathan Strand

Handledare: Eric Sundstedt, SLU Skogsmästarskolan

Examinator: John Törnblom, SLU Skogsmästarskolan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Självständigt arbete (examensarbete) med nivå och fördjupning G2E med möjlighet att erhålla kandidat- och yrkesexamen

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kursansvarig institution: Skogsmästarskolan

Kurskod: EX0938

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2024

Omslagsbild: Barrskog i Sverige nära Svartälven . Foto: Leonhard Lenz

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Serietitel: Examensarbete/SLU, Skogsmästarprogrammet

Delnummer i serien: 2024:09

Nyckelord: Norra Skog, alternativa metoder, trakthyggesbruk

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten Skogsmästarskolan

Sammanfattning

Det dominerande skogsskötselsystemet i Sverige är trakthyggesbruk och har varit det sedan 1950-talet. Men det finns också alternativa skogsskötselmetoder då skogen brukas genom att hyggesfasen undviks. Några exempel på dessa metoder är blädning, luckhuggning och överhållen skärm. Genom att träd lämnas kvar vid avverkning bibehålls känslan av att skogen står kvar trots att virkesuttag har skett. Av Sveriges 311 000 enskilda skogsägare är 27 000 av dessa medlemmar i skogsägarföreningen Norra Skog. För att inspektorer ska kunna ge korrekt och relevant rådgivning till sina medlemmar är det av vikt att de känner till vilka mål som medlemmarna har med sitt skogsägarande och hur stort intresse och kunskap de har om olika skogsskötselmetoder.

Syftet med studien är att besvara frågeställningarna hur ser intresset för alternativa skogsskötselmetoder ut bland Norra Skogs medlemmar i Södra Västernorrland, finns en efterfrågan på mer information om alternativa metoder från medlemmarna samt om det kan finnas ett samband mellan skogsägarnas mål med sin skogsfastighet och intresset för alternativa metoder.

Studien har innefattat en kvalitativ del bestående av djupintervjuer med inspektorer samt en kvantitativ del som inneburit enkätutskick till Norra Skogs medlemmar. Utöver detta har även litteraturstudier genomförts då information har hämtats från databaser som Primo och Google Scholar.

Resultatet från studien visade på medlemmarnas primära mål med sitt skogsägarande var av ekonomisk karaktär. Intresset för alternativa metoder var starkt, men efterfrågan på mer information om alternativa metoder var svagt.

Slutsats från arbetet var att intresset för alternativa metoder var starkt bland Norra skogs medlemmar, men intresset för mer kunskap om alternativa metoder var svagt. Det inte gick att se något samband mellan intresset för alternativa metoder och mål. Däremot så är målet för skogsägaren en av nyckelfaktorerna som skapar incitament till att implementera alternativa metoder.

Nyckelord: Alternativa metoder, trakthyggesbruk

Abstract

The dominant forestry management system in Sweden is the clear cut method and has been since the 1950s. But there are also alternative forest management methods where the forest is used by avoiding the clear cut phase, also known as continuous cover forestry. Of Sweden's 311,000 individual forest owners, 27,000 of these are members of the forest owners association Norra Skog. In order for the inspectors to be able to give correct and relevant advice to their members, it is important that they know what goals the members have with their forest ownership and how much interest and knowledge they have in different forest management methods.

The aim of the study is to answer the questions, what does the interest in alternative forest management methods look like among Norra Skog's members in Södra Västernorrland, is there a demand for more information about alternative methods from the members, and whether there may be a connection between the forest owners' goals with their forest property and the interest in alternative methods.

The study has included a qualitative part consisting of in-depth interviews with inspectors as well as a quantitative part which involved sending out questionnaires to Norra Skog's members. In addition to this, literature studies have also been carried out as information has been retrieved from databases such as Primo and Google Scholar.

The results of the study showed that the members' primary goal with their forest ownership was of an economic nature. Interest in alternative methods was strong, but demand for more information about alternative methods was weak.

The conclusion from the work was that the interest in alternative methods was strong among Norra skog's members, but the interest in more knowledge about alternative methods was weak. It was not possible to see any connection between interest in alternative methods and goals. However, the goal for the forest owner is one of the key factors that creates incentives to implement alternative methods.

Keywords: Alternative methods, clear cut method.

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till Eric Sundstedt som varit handledare. Du har bidragit med värdefulla tankar och bra feedback. Mikael Markström och Olof Falkeström från Norra Skog har gett värdefull stöttning och kommit med bra reflektioner. Det här examensarbetet har gett mig som student värdefull erfarenhet i vad det innebär att leda ett eget projekt.

Innehåll

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	2
2.1. SKILLNADEN MELLAN ALTERNATIVA METODER OCH HYGGESFRITT	2
2.2. INTRESSE OCH KUNSKAP OM ALTERNATIVA METODER	2
2.3. ALTERNATIVA METODER OCH EKONOMI	3
3. MATERIAL OCH METOD	4
4. RESULTAT.....	5
4.1. ENKÄTUTSKICK	5
4.2. INTERVJUER	9
4.2.1. SJÄLVVERKSAMHET BLAND MEDLEMMAR	9
4.2.2. MEDLEMMARS MÅL MED SITT SKOGSÄGANDE.....	10
4.2.3. INTRESSE AV ALTERNATIVA METODER	10
4.2.4. UTBILDNING FÖR MEDLEMMAR OCH TJÄNSTEMÄN	11
5. DISKUSSION	12
5.1. MATERIAL OCH METODKRITIK	12
5.2. SLUTSATS.....	13
REFERENSER.....	14
BILAGOR	16

1. Inledning

Sverige är ett litet land i Norden med en landyta bestående av 41 miljoner hektar. Den produktiva skogsmarken består av cirka 24 miljoner hektar, var av 48 procent ägs av 311 000 enskilda skogsägare (Skogskunskap 2023). Det dominerande skogsskötselsystemet i Sverige är trakthyggesbruk och har varit det sedan 1950-talet. Trakthyggesbruket är ett cykliskt system där skogen genomgår olika faser under sin omloppstid. Skogens omloppstid börjas vid etablering antingen genom sådd eller plantering, för att sedan genomgå flera steg av röjning och gallring. Vid slutet av omloppstiden så slutavverkas skogen och processen börjar om (Skogen 2023). Men det finns också alternativa skogsskötselmetoder då skogen brukas genom att hyggesfasen undviks. Några exempel på dessa metoder är blädning, luckhuggning och överhållen skärm (Skogskunskap 2019). Genom att träd lämnas kvar vid avverkning bibehålls känslan av att skogen står kvar trots att virkesuttag har skett. Detta kan vara lämpliga åtgärder där målet inte är att maximera ekonomisk avkastning på kort sikt eller när sociala värden väger tungt eftersom inkomsterna är lägre än från trakthyggesbruket (Skogskunskap 2019).

27 000 av Sveriges enskilda skogsägare medlemmar i skogsägarföreningen Norra Skog. Medlemmarna äger tillsammans 2,2 miljoner hektar skogsmark i norra Sverige fördelat mellan landskapen Norrbotten, Västerbotten, Lappland, Ångermanland, Medelpad och Jämtland (Norra Skog 2023). För att inspektörerna ska kunna ge korrekt och relevant rådgivning till sina medlemmar är det av vikt att de känner till vilka mål som medlemmarna har med sitt skogsägande och hur stort intresse och kunskap de har om olika skogsskötselmetoder.

Huvudfrågeställningen i den här studien är ”hur ser intresset för alternativa skogsskötselmetoder ut bland Norra Skogs medlemmar i Södra Västernorrland”. Utöver huvudfrågeställningen ska studien också undersöka om det finns en efterfrågan på mer information om alternativa metoder från medlemmarna samt om det kan finnas ett samband mellan skogsägarnas mål med sin skogsfastighet och intresset för alternativa metoder. Syftet är att besvara frågeställningen och förhoppningarna är att resultatet från studien kommer att hjälpa Norra Skog att ytterligare förbättra sin skogliga rådgivning genom en ökad kunskap om sina medlemmars intresse och kunskapsläge om alternativa skogsskötselmetoder.

2. Bakgrund

I det här kapitlet presenteras information som är nödvändig att känna till för att kunna tillgodogöra sig och förstå studien i dess helhet. Olika begrepp och definitioner kommer också att läggas fram och förklaras.

2.1. Skillnaden mellan alternativa metoder och hyggesfritt

Begreppen och definitionerna är många när det kommer till att beskriva metoder som avviker från det traditionella trakthyggesbruket. Enligt Skogsstyrelsens definition ska hyggesfritt skogsbruk bedrivas på skogsmark med produktionsmål, marken ska också alltid vara trädbevuxen utan att kalhuggna ytor större än 0,25 hektar uppstår. Vanliga hyggesfria metoder är till exempel blädning, luckhuggning och överhållen skärm (Skogsstyrelsen 2023).

Begreppet alternativa metoder är ett bredare begrepp än hyggesfritt som inte exkluderar NS bestånd. Norra Skogs förklaring av alternativa beståndanpassade skötselmetoder lyder ”Alternativa metoder ska användas där traditionellt trakthyggesbruk inte bedöms ändamålsenligt avseende sociala-, biologiska- eller virkesvärden, eller där markägaren önskar ett alternativt skötelsesystem och förutsättningar för detta finns.”

”Inom Norra Skog begränsas alternativa metoder inte till skogsmark med produktionsmål som i Skogsstyrelsens definition för hyggesfritt, utan kan med fördel användas i NS-bestånd. Inte heller exkluderas trakthyggesbruk med förstärkt hänsyn.”

Beståndsanpassad skötsel innebär att valet av huggningsform görs utifrån beståndets förutsättningar och de värden man avser gynna/utveckla. Därmed kan en markägare tillämpa olika modeller på olika delar av sitt skogsinnehav (Norra Skog 2024). Så sammanfattningsvis kan man säga att precis som blädning, luckhuggning och överhållen skärm är hyggesfria metoder så är det också exempel på alternativa metoder men med en bredare tillämpning än den som anges av Skogsstyrelsens definition.

2.2. Intresse och kunskap om alternativa metoder

Intresset för alternativa metoder ökar, men begränsad kunskap hos både skogstjänstemän och privata skogsägare är hinder som måste överbryggas för att öka användningen av hyggesfria alternativ. Detta var vad som kom fram av en enkätundersökning som omfattade 33 europeiska länder. Brist på entreprenörer som besitter tillräcklig kunskap och de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av andra metoder än trakthyggesbruk lyftes också fram (Mason et al. 2021).

2021 genomfördes en enkätundersökning med syftet att ta reda på jämtländska skogsägarers inställning till alternativa metoder. Enkäten skickades till 4000 skogsägare och 756 svarade. Resultatet visade att det fanns ett intresse att bruka

skogen med alternativa metoder då 53 procent svarade ja på frågan, 63 procent av respondenterna ville också få mer information om hyggesfria skötselmetoder (Hafmar 2021).

Det är många olika faktorer som spelar in när det kommer till varför skogsägare väljer att sköta sin skog på ett visst sätt. Storleken på fastigheten spelar en avgörande roll i dessa beslut. Skogsägare i Sverige som har en fastighet på upp till 20 hektar tenderar till att välja passiva skogsskötselstrategier. Överstiger fastigheten 50 hektar så väljer skogsägaren i större utsträckning produktionsorienterade och intensivare strategier (Eggers et al. 2014). Ekonomin spelar också en stor roll i de beslut som tas. De skogsägare som valde en produktionsinriktad strategi var mer skogligt intresserade och prioriterade ekonomisk avkastning från skogen högre än de som valde en passiv strategi (Eggers et al. 2014).

Utöver faktorer som ekonomi och storlek på fastighet så är kunskap också en central punkt för de beslut som skogsägaren tar. Förutom att ökad skoglig kunskap och stöttande nätverk leder till mer välgrundade skogliga beslut så är det också sannolikt att det resulterar i ett mer aktivt skogsägande (Eriksson&Fries 2020). Eftersom skogsägaren då får ett ökat självförtroende och då lättare vågar implementera en viss skogsskötselstrategi (Eriksson&Fries 2020).

Beroende på vad målet med skogsfastigheten är och vilka värden som prioriteras kan det vara mer eller mindre lämpligt att tillämpa olika typer av skötsel. Om ekologiska och sociala värden ska prioriteras så är det lämpligare att sköta skogen med en alternativ metod eftersom det främjar målet i högre grad än traditionellt trakthyggesbruk. Men är det ekonomiska värden som ska prioriteras så är trakthyggesbruk lämpligare på grund av det bättre ekonomiska utfallet (Nordström et al. 2013). I följande avsnitt kommer de ekonomiska aspekterna av alternativa metoder att beröras närmare.

2.3. Alternativa metoder och ekonomi

I texten nedan ges två exempel på ekonomiskt utfall vid tillämpning av alternativa skogsskötselmetoder.

Vid fältstudier av blädning i olika bestånd konstaterades att tidsåtgången för skördarens arbete var 30 procent högre än i bestånd där stickvägar öppnades (Jonsson 2015). När resultaten från studien kvantifierades till att omfatta en omloppstid konstaterades att den totala drivningskostnaden skulle öka med 28 procent och dieselförbrukningen med 21 procent jämfört med traditionellt trakthyggesbruk (Jonsson 2015).

Även om trakthyggesbruk är mer ekonomiskt lönsamt än alternativa metoder så genererar hyggesfria alternativ en högre bruttotillväxt. Det var vad en studie kom fram till när lönsamheten för trakthyggesbruk jämfördes mot blädningsbruk och skärmställning med hjälp av beslutsstödsystemet Heureka Planwise (Källmark & Tillberg 2023).

3. Material och metod

I avsnittet nedan så presenteras vilka material och metoder som har använts till studien. Uppbyggnad och tillvägagångssätt för enkät och intervjuer går igenom.

För att besvara frågeställningen i studien har både en kvalitativ och en kvantitativ metod använts. Den kvantitativa metoden bestod av en enkät som skickades ut till medlemmarna genom mejl ihop med Norra Skogs Digitala nyhetsbrev. Mejlet gick ut till 1468 medlemmar i Vo Södra Västernorrland. På grund av ett lågt deltagande med endast 10 svaranden så kompletterades detta med att samma enkät också delades i Norra Skogs Facebook grupp Vo Södra Västernorrland som har 175 följare. Det genererade ytterligare 10 svar, så totalt inkom 20 svar på enkäten i studien.

Enkäten skapades i Microsoft Forms och bestod av 13 frågor med färdigformulerade svarsalternativ samt frågor med möjlighet till svar i fritext. När enkäten varit öppen i två veckor så samlades svaren in och materialet överfördes till Microsoft Excel för bearbetning av resultatet och skapande av diagram.

Den kvalitativa delen av studien bestod av att genomföra intervjuer med inspektorerna på Norra Skog i Södra Västernorrland. Detta för att få inspektorernas perspektiv på hur intresset och kunskapen är om alternativa metoder bland deras medlemmar. Då man i kvalitativa intervjuer i största möjliga mån vill att den intervjuade ska styra vilka delar som tas upp i intervjun så konstruerades inga konkreta frågor. I stället så skapades en kort intervjuguide som bestod av breda frågeområden som var av intresse för studien (Trost 2014). Intervjuguiden går att läsa i sin helhet under bilagor i rapporten.

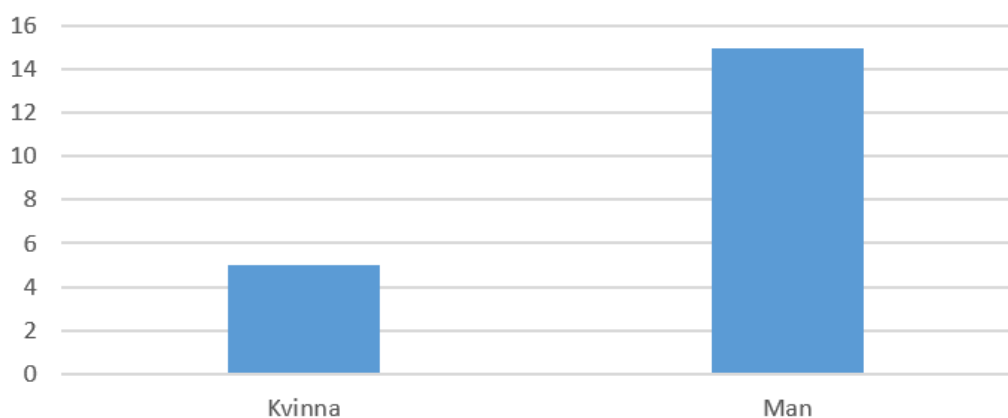
Totalt så intervjuades 8 inspektorer under 2 dagar. Intervjuerna var i snitt 18 minuter långa. Den kortaste var 10 minuter och den längsta 22 minuter. Intervjuerna spelades in med hjälp av inspelningsfunktion i telefon. Transkribering skedde under intervjuens gång i Microsoft Words inbyggda transkriberingsfunktion. När intervjuerna var klara så avlyssnades inspelningarna och transkriberingarna gjordes läsbara genom att stavfel rättades.

Utöver datainsamling i form av enkätutskick och intervjuer så har det även genomförts litteraturstudier i ämnet. Databaser så som Google Scholar och Primo användes för att hitta relevant material till studien.

4. Resultat

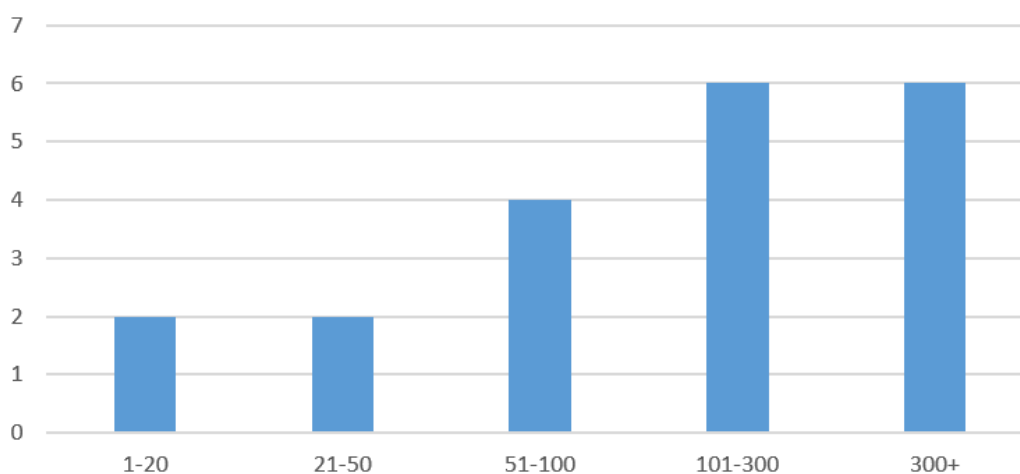
I kapitlet nedan kommer resultaten från den kvalitativa och kvantitativa delen i studien att presenteras i form av diagram och sammanfattningar. Inledningsvis ställdes ett par inledande frågor om bland annat demografi. Detta för att få en uppfattning om vilka respondenterna till enkäten var.

4.1. Enkätutskick

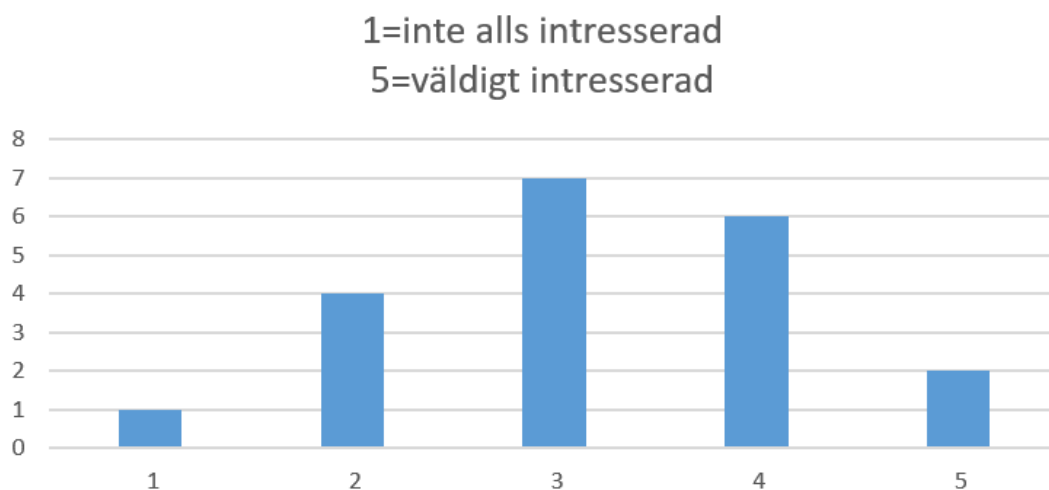
Figur 1. Stapeldiagram över könsfördelningen bland respondenterna.

Majoriteten av respondenterna i studien var män. Av de 20 svaranden så var 15 av dessa män och 5 kvinnor.

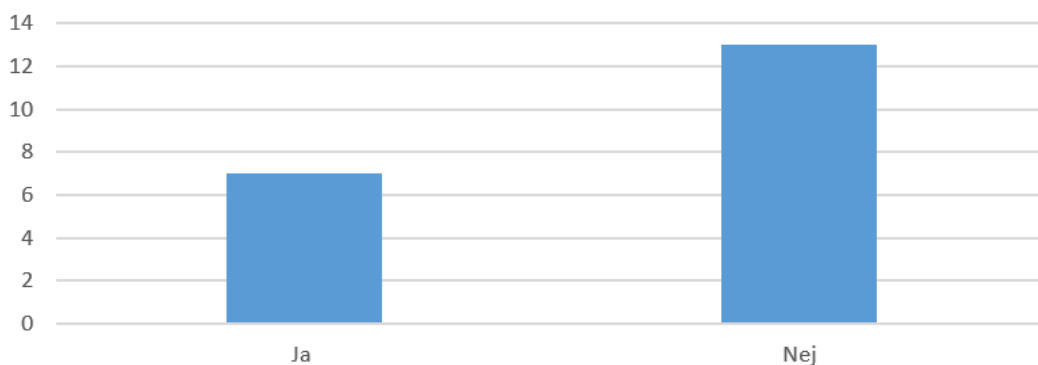
Figur 2. Stapeldiagram över storleken i hektar på respondenternas fastigheter.

För att få en uppfattning av hur stora fastigheter respondenterna hade fick de en fråga där de fick välja mellan fem olika storleksintervaller i hektar. Av de 20 respondenterna så var det en majoritet på 12 stycken som hade en fastighet över 100 hektar, fyra hade mellan 51-100 hektar endast två respondenter hade en fastighet mellan 21-50 hektar desamma gällde 1-20 hektar.

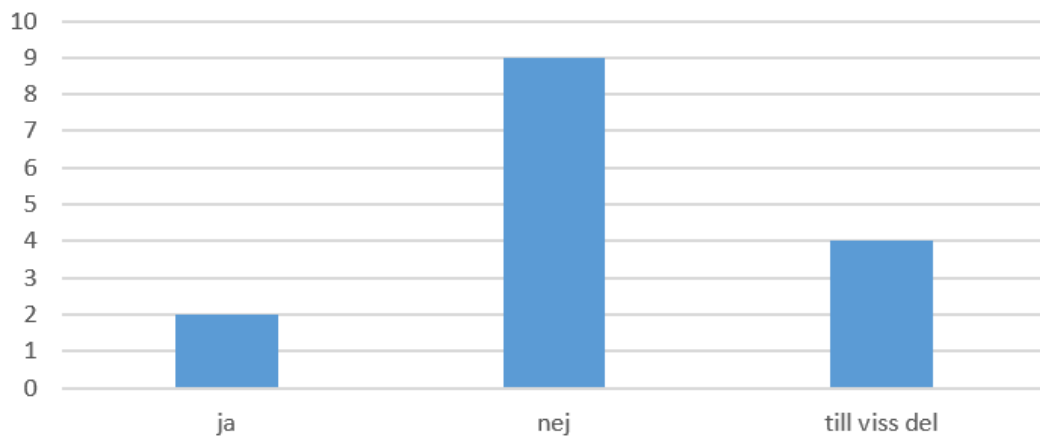
Figur 3. Stapeldiagram över intresset för alternativa metoder.

För att få svar på i hur stor utsträckning respondenterna var intresserade av alternativa metoder fick de ange detta på en femgradig skala där 1 innebar inget intresse alls och 5 var väldigt intresserad. Endast en respondent hade angivit en 1:a så 19 av 20 svaranden var intresserade i olika grad och fyra personer hade svarat med en tvåa. En 3:a var det mest frekventa svaret, då det var angivet av sju respondenter, följt av en fyra som sex personer valt. Endast två personer var väldigt intresserade av alternativa metoder.

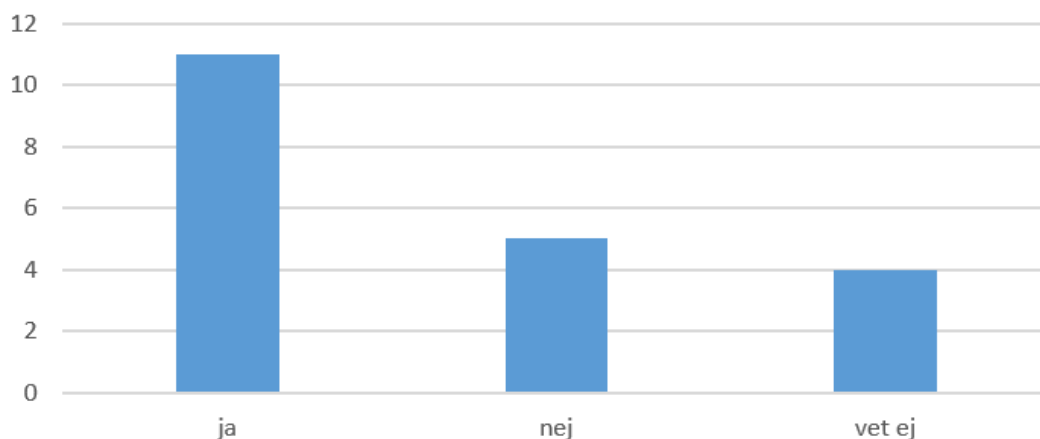
Figur 4. Stapeldiagram som visar om respondenterna tillämpar alternativa metoder.

För att få svar på i vilken utsträckning medlemmarna tillämpade alternativa metoder fick de svara ja eller nej på om de tillämpade alternativa metoder helt eller delvis. 13 av de 20 respondenterna svarade nej på frågan och 7 av 20 svarade ja.

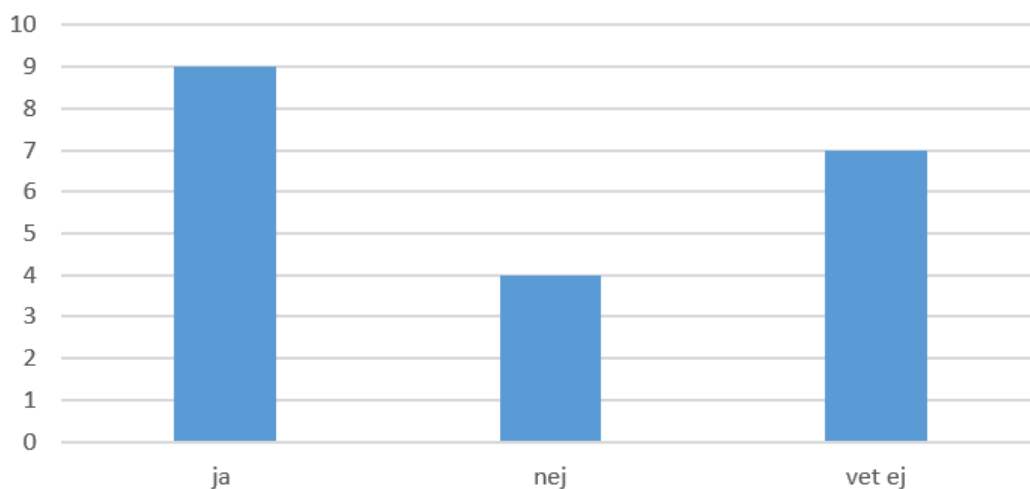
Figur 5. Stapeldiagram som visar svaren på frågan om respondenterna saknar kunskap om alternativa metoder.

De respondenter som svarade nej på frågan illustrerat i figur 4 fick också svara på en följdfråga. Om anledningen till att de inte implementerade alternativa metoder berodde på bristande kunskap i ämnet. På denna fråga svarade nio av femton respondenter nej.

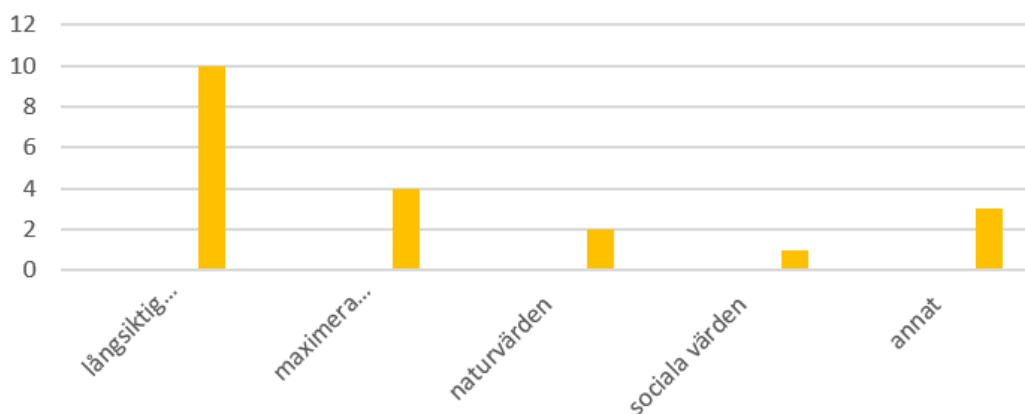
Figur 6. Stapeldiagram som beskriver om respondenterna upplevde det svårare att sköta skogen med alternativa metoder än med trakthyggesbruk.

På ovanstående fråga uppgav 11 av 20 medlemmar att det var svårare att sköta skogen med alternativa metoder jämfört med trakthyggesbruk. 5 medlemmar svarade nej på frågan och 4 svarade vet ej.

Figur 7. Stapeldiagram som visar om medlemmarna ansåg att det fanns tillräckligt med information att ta del av om alternativa metoder.

På frågan om det fanns tillräckligt med information om alternativa metoder att ta del av så svarade 9 av 20 ja och 7 angav vet ej.

Figur 8. Stapeldiagram som beskriver vilka mål respondenterna har med sitt skogsbruk.

För att ta reda på vilka mål respondenterna hade med sitt skogsbruk fick de välja mellan fyra förformulerade alternativ. Dessa var långsiktig värdeuppbbyggnad, maximera avkastning på kort och medellång sikt, naturvärden och sociala värden. De kunde också formulera sitt mål i fritext. Det presenteras som annat i den ovanstående figuren. Långsiktig värdeuppbbyggnad var det dominerande målet med tio svar, följt av det andra ekonomiska målet maximera avkastning som hade fyra svar.

4.2. Intervjuer

I kapitlet nedan kommer resultatet från studiens intervjuer att presenteras. Det som kom fram inom intervjuernas olika ämnesområden kommer att sammanfattas. Enskilda citat kommer också att lyftas fram.

Inledningsvis ställdes några bakgrundsfrågor för att få en uppfattning om ålder, skoglig bakgrund samt deras arbetstid på Norra Skog. Mellan de åtta intervjuade inspektörerna så var det stora variationer i ålder och skoglig erfarenhet. Men gemensamt för alla åtta var att samtliga hade en skoglig utbildning. Det varierade från gymnasienivå till universitetsstudier.

4.2.1. Självverksamhet bland medlemmar

Som ett av huvudämnena i intervjun så diskuterades självverksamheten bland inspektörernas medlemmar. Konsensus var att självverksamheten generellt sett var låg bland medlemmarna men med vissa lokala avvikelser. Inspektörernas uppfattning var också att de medlemmar som i större utsträckning var självverksamma visade större intresse och kunskap om skogsbruk än de som inte var självverksamma i lika stor utsträckning. Det ekonomiska utfallet var också viktigare för de som var självverksamma i större utsträckning. Nedan lyfts några citat fram som berörde ämnet.

”De som är självverksamma är ju i regel mer intresserad utav skogen. Sen är det väl också mycket kunskap som självverksamma skaffar på sig genom åren när de håller på själv. Men framför allt intresse skulle jag säga”.

”De som är självverksamma som jag nämnde tidigare de har ju ofta koll på när man säger att ja men jag var ute och kollade på fastigheten, avdelning 13 är i behov av gallring. Då har ju de ofta koll på det. Medan distansskogsägarna har inte samma kanske koll, intresse och engagemang i sitt skogsbruk skulle jag säga”.

”Ja det har lite att göra med kunskapen om skogsbruk att göra också. självverksamma de har mer kunskap om skogsbruk och skogsskötsel. Det är många som äger skog, som inte vet så mycket om hur det ska brukas. Så då blir det inte just någonting som händer heller”.

”Dels så är det ju deras största intresse, det är ju mycket intresse det handlar om. Det är en del av deras ekonomi, skogen”.

”Ofta de som är lite mer självverksamma, de har ju ofta väldigt bra koll på sin skog. För de är lite mer aktiv. Man går igenom sin fastighet, inte bara sitter och tittar på skogsbruksplanen utan de är aktiva ute i fält”.

4.2.2. Medlemmars mål med sitt skogsägande

I det här ämnet fick inspektörerna fundera på vilka mål som de upplevde var vanligast bland deras medlemmar, vad de upplever påverkar målen och om de sett något samband mellan mål och intresse för alternativa metoder.

Samtliga åtta inspektörer uppgav att ekonomi och ekonomisk avkastning var centralt för många av deras medlemmar. Viljan att förvalta skogen på ett korrekt sätt för att sedan överlämna en välskött fastighet till nästa generation belystes av inspektörerna som viktigt för deras medlemmar. Men flera inspektörer upplevde också att deras medlemmar hade väldigt vaga målformuleringar och att det inte var en fråga som de reflekterar speciellt mycket över. Som påverkande faktorer lyftes bland annat skogsskador som till exempel granbarkborreangrepp och stormskador. Nedan presenteras ett urval av citat från intervjuerna med inspektörerna

”Punkt ett är ju oftast ekonomin. Det den går ju aldrig att förbi se utan det ekonomiska står ju högt jämnt, både hos distansskogsägare och de som bor på byn och kanske självverksamma också så är det ju i regel ekonomin”.

”Nu vill jag ju påstå att ja det är absolut vanligaste målet det är att bedriva ett skogsbruk, att kunna bedriva ett skogsbruk med god ekonomisk avkastning. Det är det viktigaste, så ekonomin spelar den största rollen för de flesta. Inte alla, men för de flesta medlemmar. Sen är ju kunskapsnivån väldigt varierande. Det gör ju att det blir oftast inte optimalt ekonomiskt som de driver det”.

”Men så att, nej men just mål med sitt skogsägande är det många som saknar idag. Det är tyvärr synd och det ser vi ju resultatet av på många fastigheter som bara står. Det som prioriteras är avverkningar. Det som genererar pengar, och just skogsvårds biten blir lidande”.

”Man önskar sig nog en skött skog, en del är förvånade över att utfallet inte är lika bra som man tror att det kanske ska vara på grund av att det är oskönt skog sen tidigare”.

4.2.3. Intresse av alternativa metoder

I detta ämne fick inspektörerna beskriva om de upplever att det finns ett intresse för alternativa metoder från medlemmar, hur detta i så fall yttrat sig, om de har sett några faktorer som påverkar intresset samt vad deras inställning är till alternativa metoder.

Samtliga inspektörer uppgav att det fanns ett intresse för alternativa metoder av varierande grad. Även om det var från låga nivåer så var uppfattningen att intresset var ökande. På frågan om vilka faktorer som kan tänkas påverka intresset så svarade flera inspektörer att de medlemmar som visat intresse uppfattar hyggen som fula. De vill kunna avverka skog, få ekonomisk utkomst och samtidigt ha skog kvar. Samtliga inspektörer var positivt inställda till alternativa metoder, men poängterade samtidigt vikten av att det genomförs på sådana marker där det är

lämpligt. Den gemensamma uppfattningen var att alternativa metoder har sin nisch, men på begränsad areal och omfattning.

”Det typiska har ju varit då att man funderar på åtgärder som man ska göra. Så säger man att, men jag vill inte ha kalhyggen jag vill ha skog kvar”.

”Också att många är ju kanske lite tveksamma just till det ekonomiska resultatet som blir när man bedriver det här alternativa. Så att det är väl många som kanske tvekar, men just själva tanken att slippa de här kalytorna är det nog många som är intresserad av, men ekonomi väger tungt”.

4.2.4. Utbildning för medlemmar och tjänstemän

I följande ämne diskuterades utbildning och kunskapsläget både för tjänstemän och medlemmar. Frågor som lyftes var bland annat ges det stöd, på vilket sätt, är det tillräckligt.

Konkensus från samtliga inspektorer var att de behövde mer kunskap om alternativa metoder för att de ska känna sig trygga i ämnet. Förslag som lyftes av inspektörerna var mer kalibreringsövningar, mer litteratur i form av handböcker samt mer kunskap om ekonomi och skaderisker när det kommer till alternativa metoder, för att alla parter ska veta vad man kan förvänta sig. Då alternativa metoder innebär mindre uttag och mer frekventa ingrepp fanns det en viss oro från inspektörerna för de risker man utsätter beståndet för samt ett potentiellt sämre ekonomiskt utfall än väntat. Viss utbildning för tjänstemännen har genomförts och uppfattades som välbehövlig och nyttig, men att det behöver återkomma frekvent eftersom kunskap är en färskvara. Det poängterades att medlemmarna skulle gynnas av ett högre kunnande om skogsbruk rent generellt, då detta skulle medföra att de kunde ställa mer riktade frågor till inspektörerna utifrån vad som är viktigt för de själva. Nedan presenteras ett urval av citat.

”Att man till exempel har en, vi har ju skötsel mallar för till exempel gallring. Men att man har någonting liknande som är riktat emot de här typen av åtgärder i stället, det tror jag hade hjälpt många inspektorer ute i fält så kunskapen finns men vi har inte riktigt lagt ihop pusslet än”.

”Det skulle behövas mer utbildning, sen är utbildning är en färskvara. jag menar nu utbildar vi oss och så sen dyker det inte upp några sådana här frågeställningar. Eller att vi inte får markägare som är intresserade av det på en tid, så hinner mycket falla ifrån.”

”Ja men kanske lite fältbesök där det har gjorts alternativa skötselmetoder och att man får veta lite om den ekonomiska biten, också utfallet hur det blev och så”.

”Frågan är om det inte skulle finnas en typ av skogsägare körkort. Man behöver en viss grundkunskap för att få vara skogsägare, det är en nationell tillgång. Skogen har gett Sverige ett otroligt välstånd historiskt och nu. Det gäller ju att vi bibehåller det”.

5. Diskussion

Resultatet från enkätundersökningen visade att det finns ett starkt intresse för alternativa metoder bland medlemmarna som deltog i enkätundersökningen. Detta styrks också av det som inspektorerna återgav vid intervjuerna. Både intervjuer och enkät visade på att de dominerande målen hos skogsägarna var av ekonomisk karaktär.

Intresset för alternativa metoder var starkt bland de 20 medlemmar som deltog i studien. Men på grund av det låga antalet svar så säger detta väldigt lite om hur intresset för alternativa metoder är bland resterande medlemmar i Norra Skog. Även om intresset är sprunget från väldigt låga nivåer så var inspektorens uppfattning att det har ökat och kommer att öka. Inspektorens samlade åsikter var att de behöver mer utbildning och kunskap i ämnet för att kunna ge fortsatt bra rådgivning (Mason et al. 2021). Att nio av tjugo respondenter i enkätundersökningen svarade nej på frågan om de saknade kunskap om alternativa metoder och tretton av tjugo inte tillämpade alternativa metoder på sin fastighet kan ha ett samband med respondenternas fastighetsstorlek och mål. Eftersom sexton av tjugo medlemmar hade en fastighet som var större än femtio hektar så prioriterade respondenterna troligtvis en produktionsorienterad strategi (Eggers et al. 2014). Detta styrks också av att fjorton av de tjugo respondenterna hade ekonomiska mål med sina fastigheter. Då är det lämpligare för dessa att tillämpa trakthyggesbruk för det bättre ekonomiska utfallet (Nordström et al. 2013). Intervjuerna med inspektorerna stärker också uppfattningen att det är ekonomi som prioriteras bland medlemmarna.

Om respondenterna i enkäten hade haft mindre fastigheter skulle troligtvis sociala värden varit det dominerande målet. Då kan man också tänka sig att efterfrågan på mer kunskap hade varit högre samt att tillämpningen av alternativa metoder varit högre.

5.1. Material och metodkritik

På grund av studiens ringa omfattning och det låga deltagandet i enkätundersökningen så behövs vidare studier i ämnet. Lämpligt för framtida studier kan vara att djupintervjuer med skogsägarna för att få en djupare insikt och förståelse från deras perspektiv. Detta gick dock inte att genomföra i den här studien på grund av praktiskt försvårande omständigheter. För att hantera det låga antalet svar i enkäten skulle man ha gjort en bortfallsuppföljning, detta för att få svar på orsaken till detta. Utskick av påminnelser hade också varit lämpligt. Detta skulle troligtvis resulterat i att fler svarat på enkäten. Noterat är också att respondenterna inte följde de instruktioner som angavs i enkäten. Frågan som är illustrerad i figur 5 var en följdfråga till de respondenter som angivit nej som svar i figur 4. Men det var respondenter som svarat på frågan som inte skulle ha gjort det. Detta hade kunnat förhindrats genom att ha följdfrågor som bara öppnades för de som frågorna var ämnade för. Detta var dock inte möjligt i Microsoft Forms. Än tydligare instruktioner hade också varit bra, där vikten av detta betonades.

Enligt Couper så är de största utmaningarna med en enkätundersökning att konstruera frågorna på ett sådant sätt att svaren går att arbeta ner till hanterbar information samt att få in tillräckligt många svar så att det blir statistiskt relevant. Idag blir människor överösta av olika undersökningar på nätet, detta gör det svårare att sticka ut från mängden och nå ut till respondenter (Couper 2000).

5.2. Slutsats

Resultatet från studien visade att intresset för alternativa skötselmetoder var starkt hos Norra Skogs medlemmar enligt inspektorerna. Trots detta så var efterfrågan på mer kunskap i ämnet låg. Faktorer som respondenternas fastighetsstorlek samt mål med sitt skogsägande kan ha resulterat i att intresset för mer information om alternativa metoder var lågt. På grund av fastigheternas storlek prioriterades ekonomiska värden högre än sociala. Eftersom ekonomisk utkomst och produktion var primärt för respondenterna givet deras förutsättningar så var det också naturligt att mer kunskap om alternativa metoder inte var eftersträvansvärt då trakthyggesbruk är en lämpligare skötselstrategi för just dessa respondenter.

Avslutningsvis kan man säga att det inte gick att se något samband mellan intresset för alternativa metoder och mål. Däremot så är målet för skogsägaren en av nyckelfaktorerna som skapar incitament till att implementera alternativa metoder.

Referenser

Couper, M.P. (2000). *Review: Web Surveys: A Review of issues and approaches. The public opinion quarterly*, 64(4), 464–494. <https://www.jstor.org/stable/3078739>

Eggers, J., Lämås, T., Lind, T. & Öhman, K. (2014). *Factors Influencing the Choice of Management Strategy among Small-Scale Private Forest Owners in Sweden*. *Forests*. 5 (1695-1716). <https://doi.org/10.3390/f5071695>

Eriksson, L., Fries, C. (2020). *The knowledge and value basis of private forest management in Sweden: Actual knowledge, confidence, and value priorities*. *Environmental management*. 66 (549-563). <https://doi.org/10.1007/s00267-020-01328-y>

Hafmar, G. (2021). *Alternativa skötselmetoder i trakthyggesbrukets tidsålder. Om attityder i Jämtland för alternativa skötselmetoder och dess potentiella framtid*. Dille Gård. YH Skogsbrukstekniker. [https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://skogstjanstare.se/onewebmedia/Alternativa%2520sk%25C3%25B6tselmetoder%2520i%2520trakthyggesbruket%2520tids%25C3%25A5lder%2520\(1\).pdf&_r=1](https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=http://skogstjanstare.se/onewebmedia/Alternativa%2520sk%25C3%25B6tselmetoder%2520i%2520trakthyggesbruket%2520tids%25C3%25A5lder%2520(1).pdf&_r=1) 2024-03-28

Jonsson, R (2015). *Prestation och kostnader i blädning med skördare och skotare*. <https://www.skogforsk.se/kunskap/kunskapsbanken/2015/prestation-och-kostnader-i-bladning-med-skordare-och-sk/> 2024-05-08

Källmark, E. & Tillberg, P. (2023). *Ekonomi och virkesproduktion för hyggesfritt respektive trakthyggeskogsbruk*. Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för skogsvetenskap. Jägmästarprogrammet. <https://stud.epsilon.slu.se/19116/>

Lenz,L.(2017). Barrskog i Sverige nära Svartälven. (fotografi). https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Coniferous_forest_in_Sweden_near_the_Svart%C3%A4lven_river_06.jpg#filelinks (CC-BY-SA-4.0). (2024-05-10).

Mason,W.L., Diaci, J., Carvalho, J. & Valkonen, S. (2021). *Continuous cover forestry in Europe: usage and the knowledge gaps and challenges to wider adoption*. *Forestry*. 95 (1-12). <https://doi.org/10.1093/forestry/cpab038>

Nordström E.-M., Holmström H., Öhman K. (2013). *Evaluating continuous cover forestry based on the forest owner's objectives by combining scenario analysis and multiple criteria decision analysis*. *Silva Fennica*. 47. <https://doi.org/10.14214/sf.1046>

Norra Skog (2023). *Fakta och siffror*. <https://www.norraskog.se/om-foreningen/koncern/fakta-och-siffror> (2024-03-11).

Norra Skog (2024). *Mejlkorrespondens med naturvårdssamordnare på Norra Skog (se bilaga)*.

Skogen (2023). *Om trakthyggesbruk*. <https://www.skogen.se/skogssverige/om-trakthyggesbruk/> (2024-02-15).

Skogskunskap (2019). *Hyggesfria brukningsmetoder*. <https://www.skogskunskap.se/hansyn/sociala-varden/skogsskotsel-med-hansyn-till-friluftslivet/hyggesfria-brukningsmetoder/> (2024-03-06).

Skogskunskap (2023). *Vem äger skogen?* <https://www.skogskunskap.se/aga-skog/fakta-om-skogen/vem-ager-skogen/> (2024-02-14).

Skogsstyrelsen (2023). *Definition av hyggesfritt skogsbruk*. <https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/olika-satt-att-skota-din-skog/hyggesfritt-skogsbruk/definition-av-hyggesfritt-skogsbruk/> (2024-03-13).

Trost, J. (2014). *Kvalitativa intervjuer*. 4 uppl., Studentlitteratur AB, Lund.

Bilagor

Intervjuguide

Bakgrund

Ålder?

Skoglig bakgrund? Uppväxt, utbildning, tidigare skogliga jobb
Arbetstid på Norra Skog?

Huvudämnen

Hur ser Självverksamheten ut bland dina medlemmar? Är den hög eller låg?

Hur är förhållandet mellan de som är distansskogsägare och inte?
Ser du något mönster i varför det ser ut som det gör?

Varför tror du det ser ut som det gör?

Vilka är skillnaderna mellan de som är självverksamma och inte?

Medlemmarnas mål med sitt skogsägande?

Vilka mål är vanligast bland dina medlemmar?

Vad upplever du påverkar medlemmens mål?

Har du upplevt något samband mellan mål och intresse för alternativa metoder?

Intresse av alternativa skogsskötselmetoder?

Finns det ett intresse från medlemmar?

Har du varit med om att medlemmar frågat om det?

På vilket sätt har intresset yttrat sig?

Vilka faktorer tror du påverkar intresset hos medlemmarna?

Har du ett intresse av alternativa metoder?

Läggs alternativa metoder fram som förslag då det kan vara lämpligt?

Utbildning om alternativa metoder för tjänstemän eller medlemmarna? Finns det utrymme, ges det stöd av chefer för fortbildningar?

På vilket sätt ges det stöd?

Upplever du att det behövs?

Med alternativa skötselmetoder avses andra metoder än trakthyggesbruk. Alternativa metoder ska användas där traditionellt trakthyggesbruk inte bedöms ändamålsenligt avseende sociala-, biologiska- eller virkesvärden, eller där markägaren önskar ett alternativt skötselssystem och förutsättningar för detta finns.

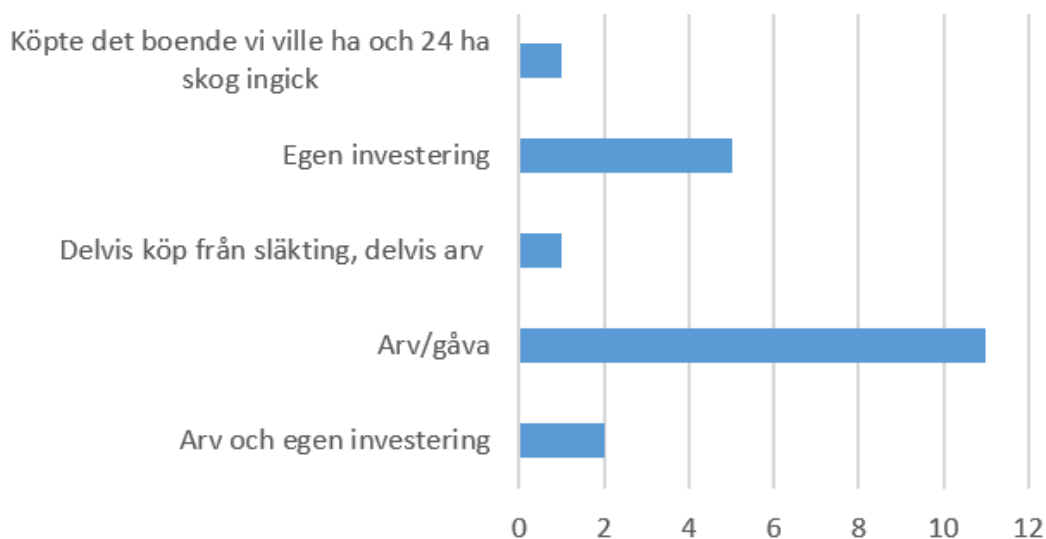
Inom Norra Skog begränsas alternativa metoder inte till skogsmark med produktionsmål som i Skogsstyrelsens definition för hyggesfritt, utan kan med fördel användas i NS-bestånd. Inte heller exkluderas trakthyggesbruk med förstärkt hänsyn.

Beståndsanpassad skötsel innebär att valet av huggningsform görs utifrån beståndets förutsättningar och de värden man avser gynna/utveckla. Därmed kan en markägare tillämpa olika modeller på olika delar av sitt skogsinnehav och samma fastighet kan skötas med både 3T, 4T och ABS i olika bestånd.

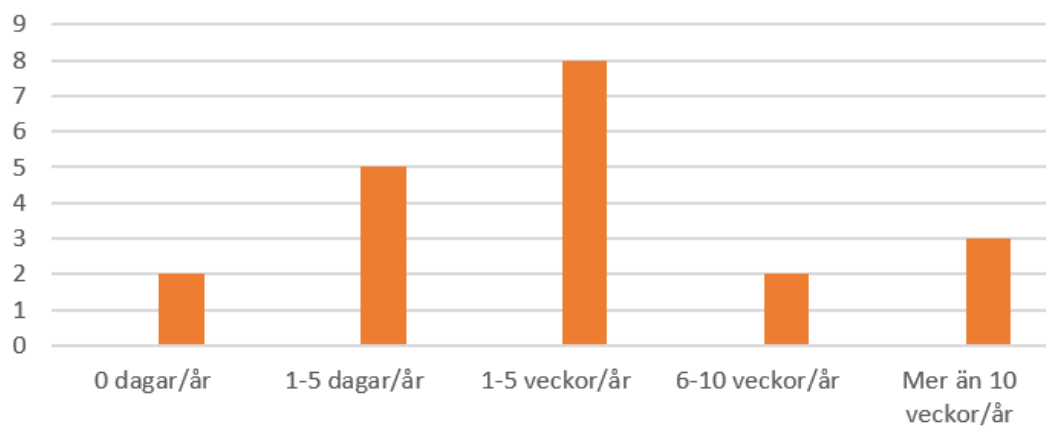
Med vänlig hälsning,

Mikael Markström
Naturvårdssamordnare
Telefon: 076-125 49 95
mikael.markstrom@norraskog.se
norraskog.se

Hur har du/ni förvärvat skogsfastigheten?

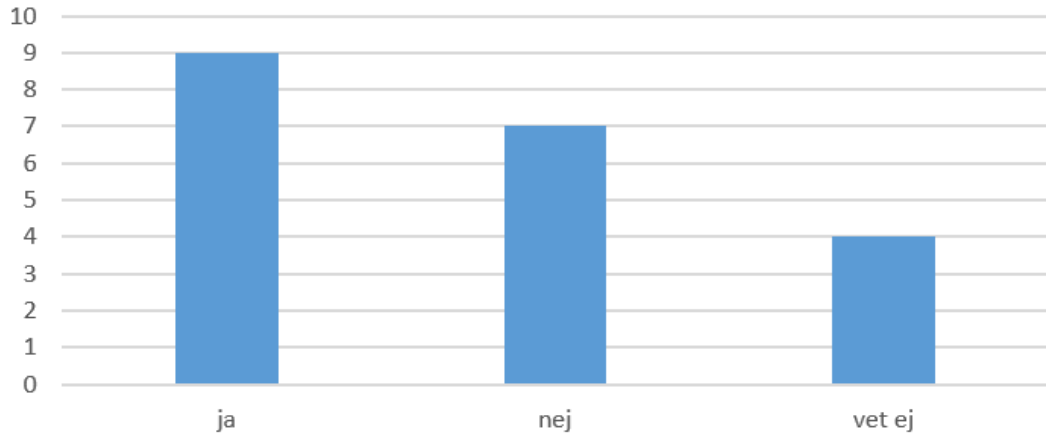
Hur ofta utför ni själva någon skoglig åtgärd på fastigheten?

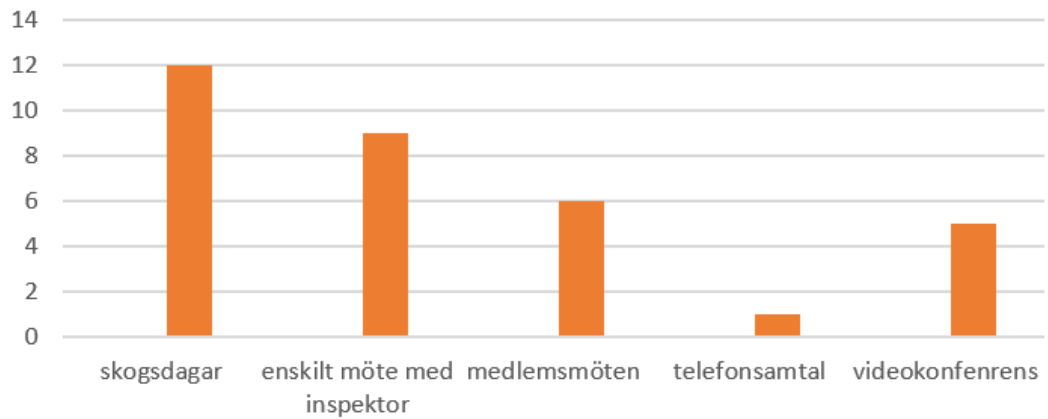
Om du har kunskapen men inte använder alternativa metoder vad beror detta på?

Anser du/ni att ditt/ert skogsinnehav helt eller delvis lämpar sig för alternativa skogsskötselmetoder?

På vilket av följande sätt skulle du/ni vilja få information om alternativa skötselmetoder ?

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.